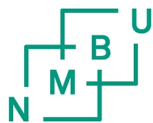

Vindkraft, natur og friluftsliv - Innsikt fra Naturpanelets rapport om verdier og verdsetting

Erik Gomez-Baggethun, med innspill fra David Barton og Arild Vatn

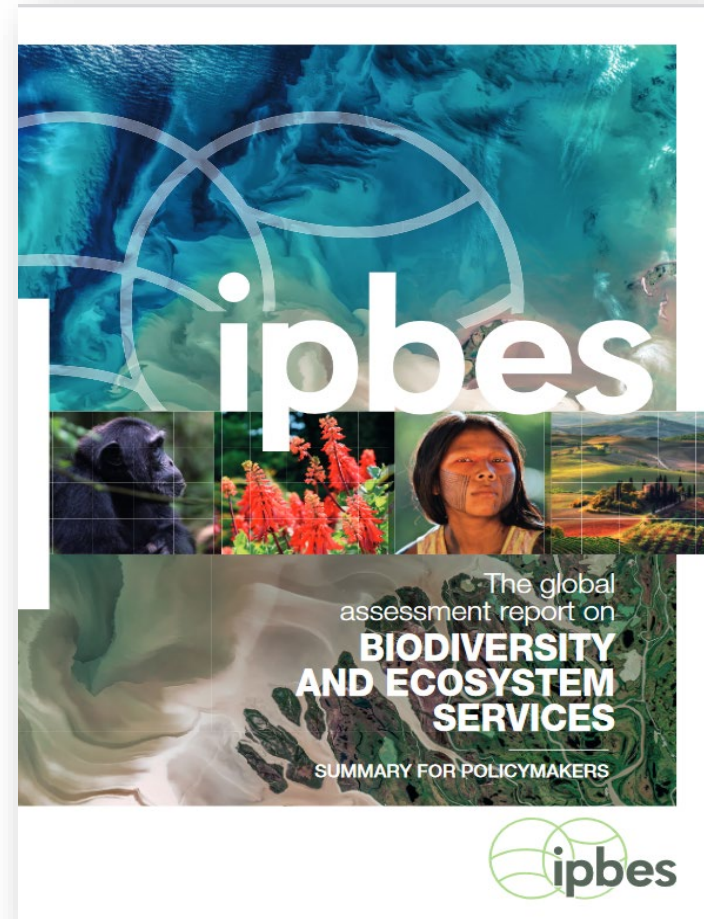
Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Forum for Natur og friluftsliv

Vindkraft, natur og friluftsliv på agendaen, 17,18 og 19 april 2024, Nord Troms

- Naturen og dens vitale bidrag til mennesker, som inkluderer biologisk mangfold og økosystemtjenester tapes raskt over hele verden
- IPBES Global Assessment (2019): 25% av verdens arter er truet av utryddelse – tilsvarer ca 1 million arter
- WWF (2022): Verdens dyrebestander redusert med 69 % siden 1970

Naturkrisa har direkte konsekvenser for økonomi og samfunn

- Siden 1970 har trender i landbruksproduksjon, fiskeuttak, bioenergiproduksjon og utvinning av materialer har økt
- Men 14 av de 18 vurderte bidrag av naturen, inkludert regulerende funksjoner minsker
- ~80% av naturens bidrag globalt er i nedgang

Markedsverdier gir en begrenset forståelse av naturens verdi

Årsakene til den globale naturkrisa er knyttet til **måten vi verdsetter naturen** i politiske og økonomiske beslutninger på alle nivåer i samfunnet

Politikken har **ikke klart** å fange opp de **mange måtene natur er viktig for folk**

**Natur og natures bidrag blir
oversett i beslutningstaking fordi
de ikke er eksplisitt verdsett**

7,900

em services

Mangroove: \$91

Mangroove: \$1,000 - \$3,600

own farm: \$2000

Prawn farm: \$-5,400 - \$200

Nursery (\$70)

Less subsidies (-\$1,700)

Forestry products (\$90)

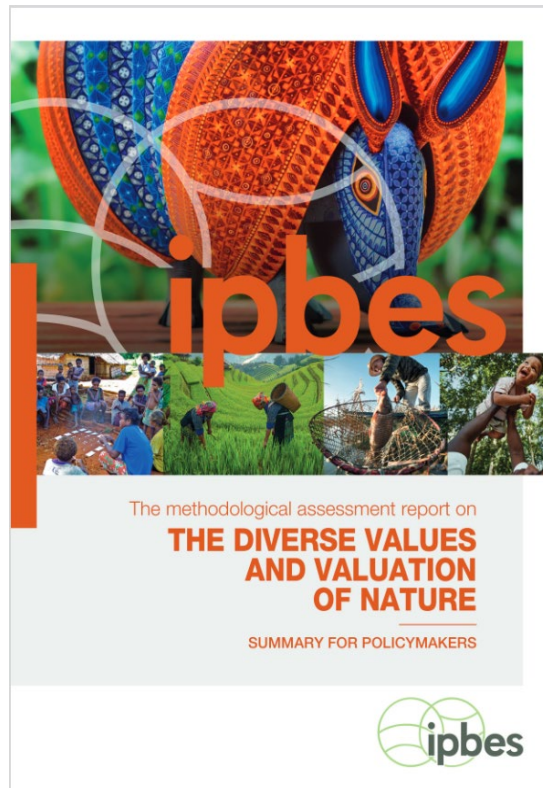
Nedbygning av natur

Mangroove f

Sathirathai y Barbier 2001

IPBES 'verdirapport'

- IPBES 'verdirapport' er skrevet av ~100 eksperter fra alle regioner i verden (inkl. tre fra Norge)
- Assistert av rundt 200 bidragsytere
- Mer enn 13 000 vitenskapelige publikasjoner var analysert
- Tar hensyn til en betydelig mengde tradisjonell, urfolk, og lokalkunnskap

Oversikt over sammendraget for politikere

- Deretter følger 4 'deler' som gir utfyllende informasjon om
 - A. Hvordan forstå** de mangfoldige naturverdiene
 - B. Måle og visualisere** naturverdiene
 - C. Engasjere** de mangfoldige naturverdiene til en **transformasjon mot bærekraft**
 - D. Integrere** naturverdiene i **beslutninger** som kan forme et bærekraftig samfunn

Beslutninger basert på snevert sett av verdier underbygger den globale biologisk mangfoldskrisen

Beslutninger basert på et **snevert sett av verdier** – særlig markeds- og kortsiktige verdier – er en viktig årsak til den globale biodiversitetskrise

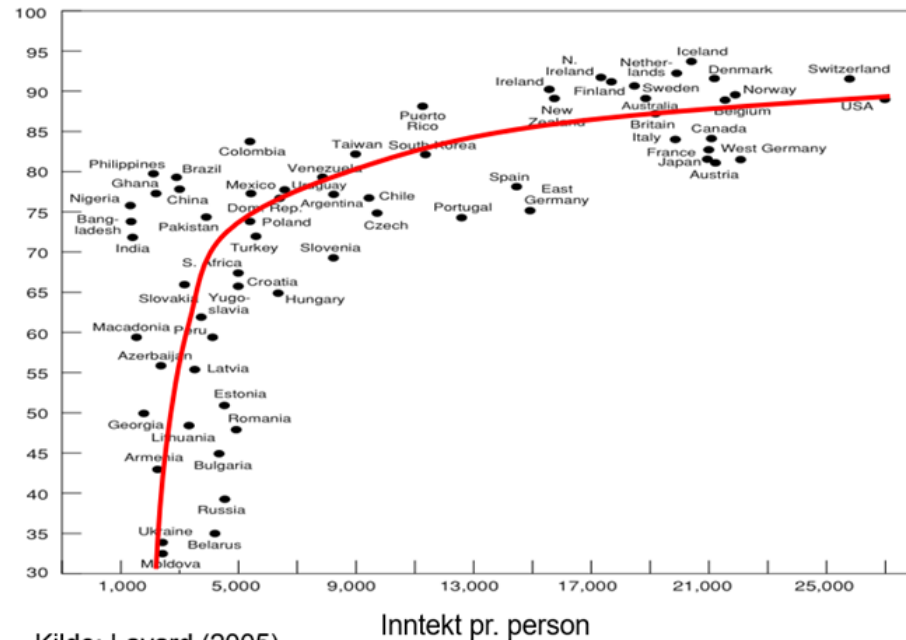
Fokus på **markeds-verdier** (instrumentelle verdier, **kortsiktig profitt og økonomisk vekst**) har gått på bekostning både av naturen, samfunnet og framtidige genera-sjoner og har ofte ignorert verdiene til urfolk og lokalsamfunn

BNP som mål på velferd

Bruttonasjonalproduktet (BNP) fanger kun opp verdier som omsettes i markeder – all hovedsak kun **instrumentelle verdier**

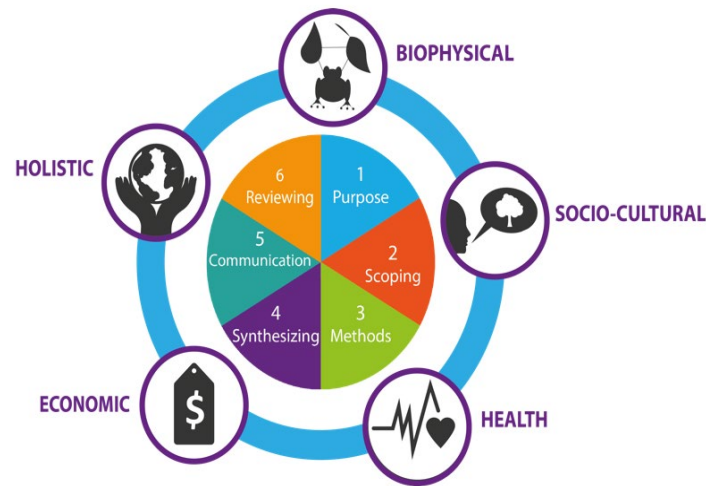
- kun de instrumentelle verdienene som kan omsettes som varer
- Reparasjonsaktiviteter øker BNP

Kilde: Layard (2005)

IPBES and its Multiple Values Concept

Mange muligheter til å ta bedre hensyn til de mangfoldige naturverdiene i beslutninger innen politikk og økonomi og som kan legge grunnlaget for et **rettferdig og bærekraftig** samfunn

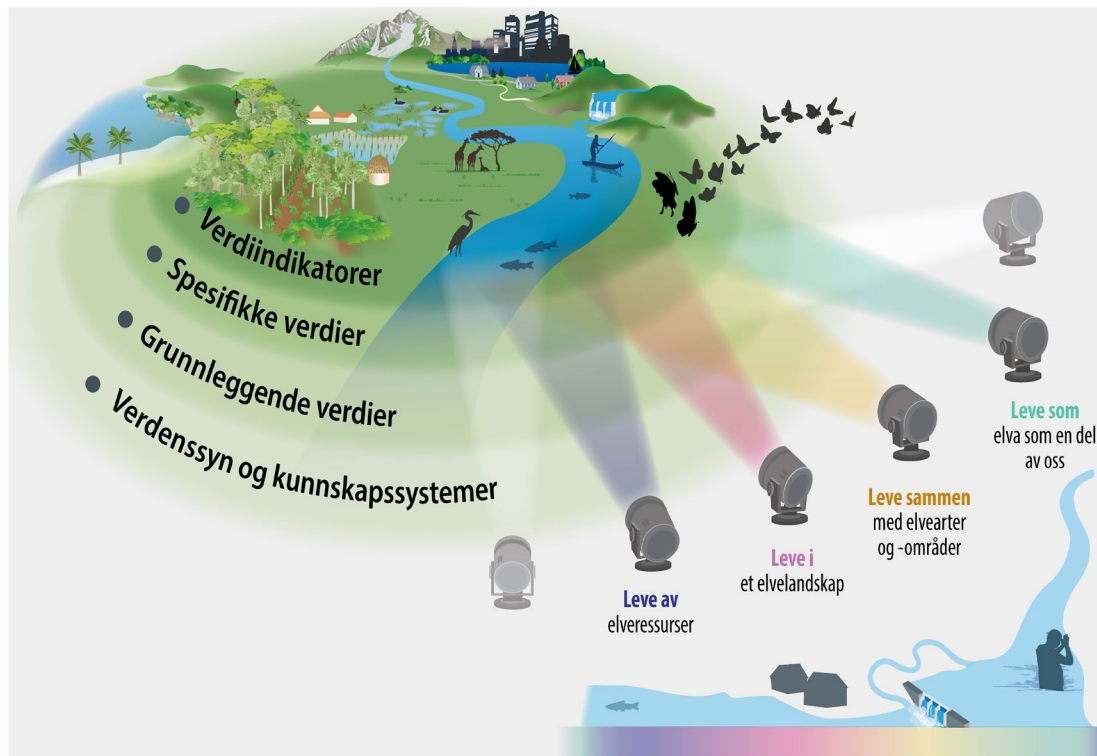

The guide on diverse conceptualisations of values considers five different categories of values, namely biophysical, socio-cultural, health, economic, and holistic values. It also provides a 6-step approach to assessing diverse values within IPBES assessments.

Verdier – en typologi

En **typologi** som evner å fange opp naturens mangfoldige verdier kan være til hjelp for å sikre deres ivare-takelse i politiske beslut-ninger

- Mht **spesifikke verdier**, skiller rapporten mellom
 - **instrumentelle verdier**
 - **relasjonelle verdier**
 - **egenverdier**

Verdsettingsprosesser kan skreddersys slik at verdiene for flere berørte grupper og interessenter ivaretas i beslutningsprosessene.

“Måten verdsetting gjennomføres på, inkludert verdiene som prioriteres og metodene som velges, er delvis bestemt av ***maktrelasjoner*** i samfunnet.

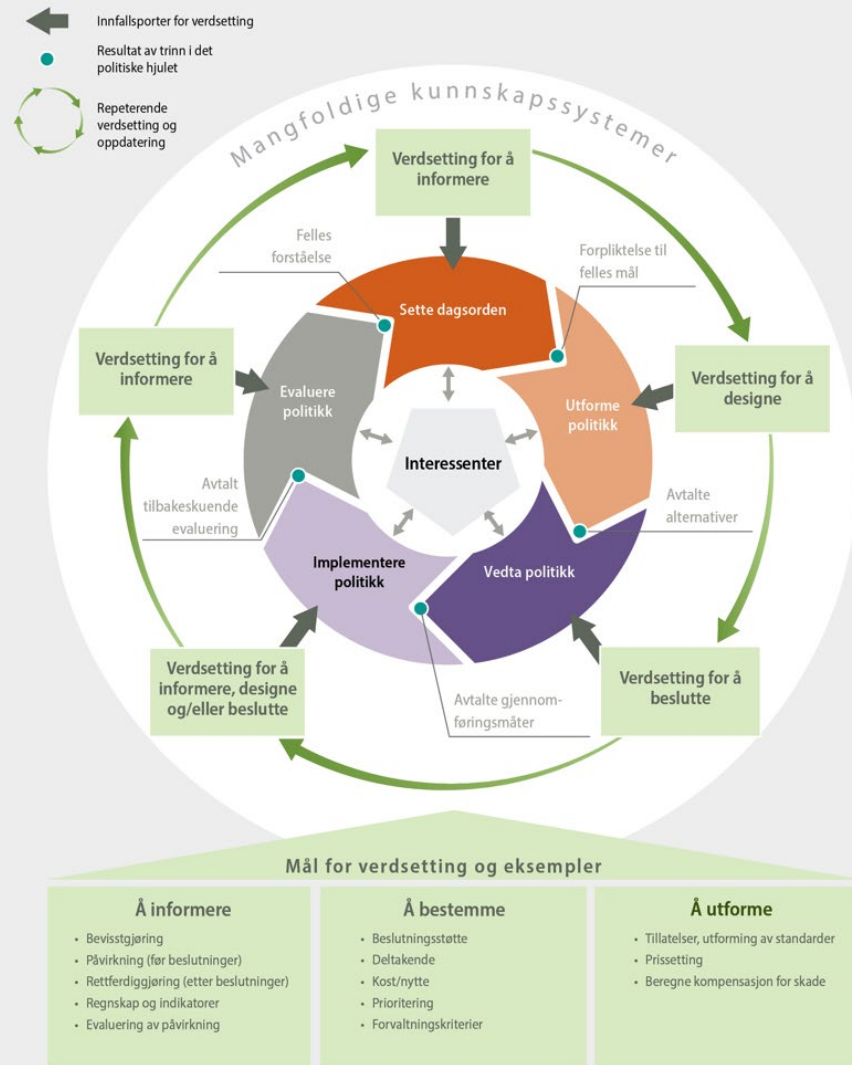
Dette påvirker hvilke og hvem sine naturverdier som annerkjennes og hvordan fordeler og ulemper av beslutninger blir fordelt.”

Til tross for at det er økende krav om å vurdere naturens verdier som grunnlag for politiske beslutninger, viser den vitenskapelige litteraturen at det er *mindre enn 5 % av de publiserte studiene* som rapporterer faktisk bruk av verdivurderingene av beslutningstagere.

Manglende forskningsdokumentasjon eller faktisk manglende bruk som beslutningsgrunnlag?

Institusjoners rolle

En **bærekraftig og rettferdig framtid**, krever **institusjoner** som anerkjenner og integrerer ulike naturverdier og naturens bidrag til menneskene

- Institusjoner er forstått som '**reglene i samfunnet**' (konvensjoner, normer og legale regler)
- Institusjonene er bygd på visse verdier (verner disse). Det betyr samtidig at de hindrer andre verdier å komme til uttrykk
→ **Hvilke verdier/hvem sine verdier teller når det besluttes**

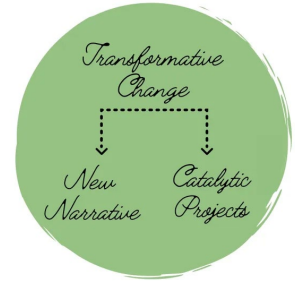

Gjennomgripende endringer

‘Bærekraftsmålene... for 2030 og utover kan bare oppnås gjennom **transformative endringer** på tvers økonomiske, sosiale, politiske og teknologiske faktorer.

(IPBES 2019)

IPBES definerer **gjennomgripende endring** som "en grunnleggende, systemomfattende omorganisering på tvers av **teknologiske, økonomiske og sosiale faktorer**, inkludert **paradigmer, mål og verdier**, nødvendig for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, langsiktig menneskelig velvære og bærekraftig utvikling.

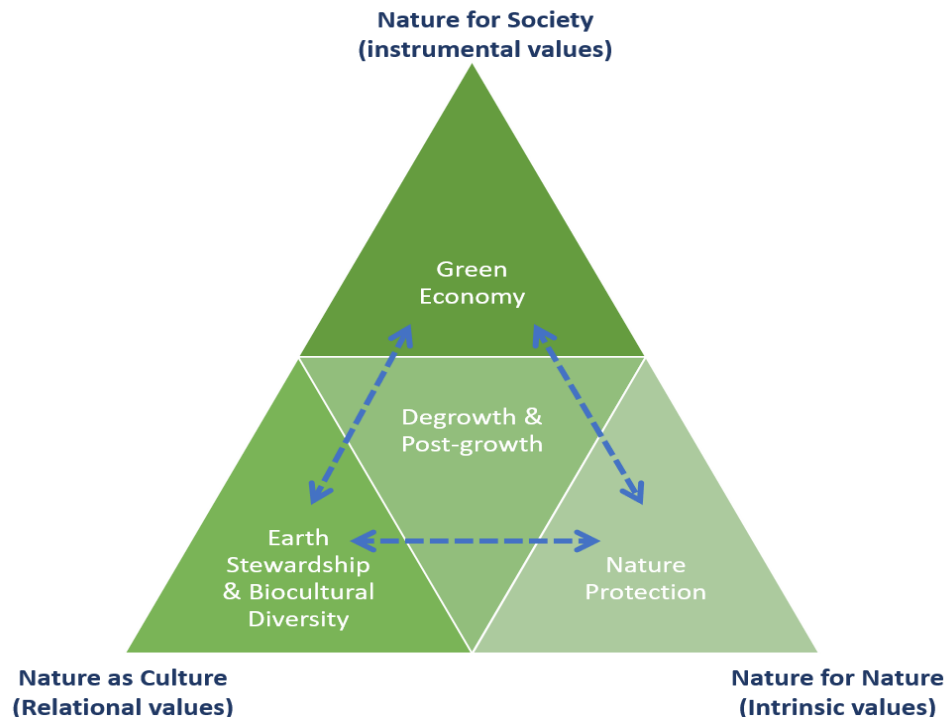

Verdier for gjennomgripende endringer

Gjennomgripende endringer i samfunnet for å løse naturkrisa innebærer at vi må slutte å legge kortsiktige og individuelle materielle gevinster til grunn for beslutninger. I stedet må **verdier** som **fremmer en bærekraftig** utvikling framheves

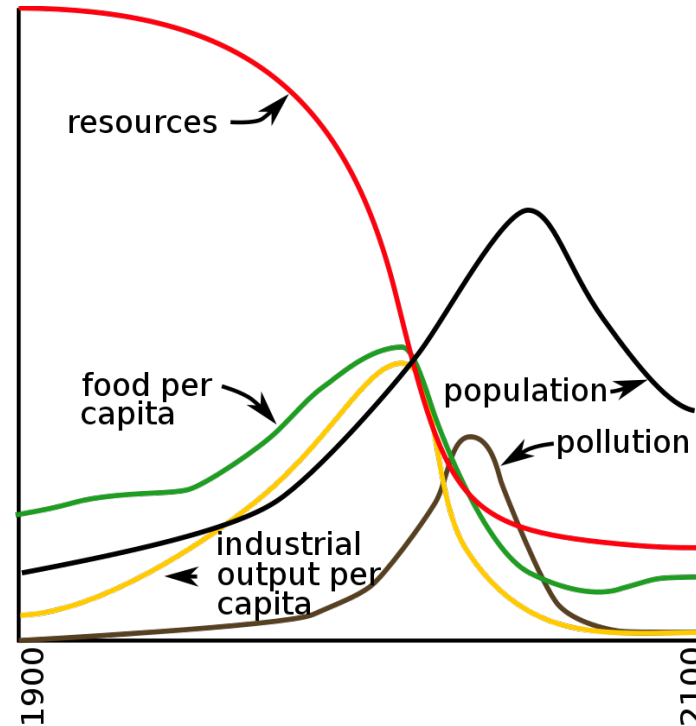
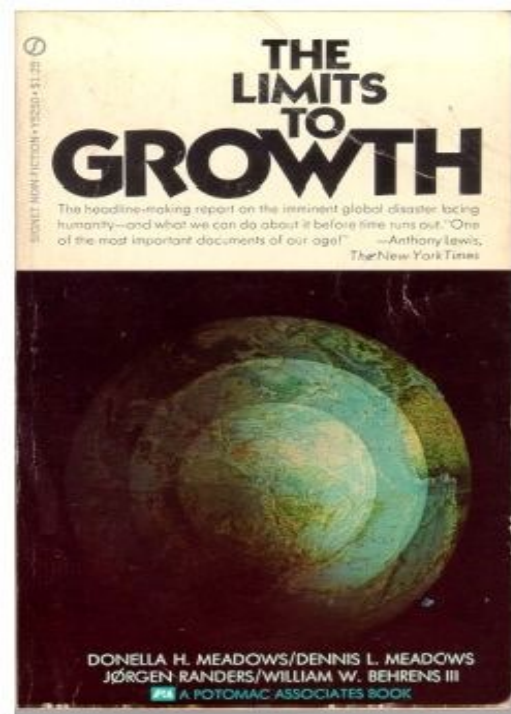

Forskjellige veier for gjennomgripende endringer prioriter forskjellige verdier

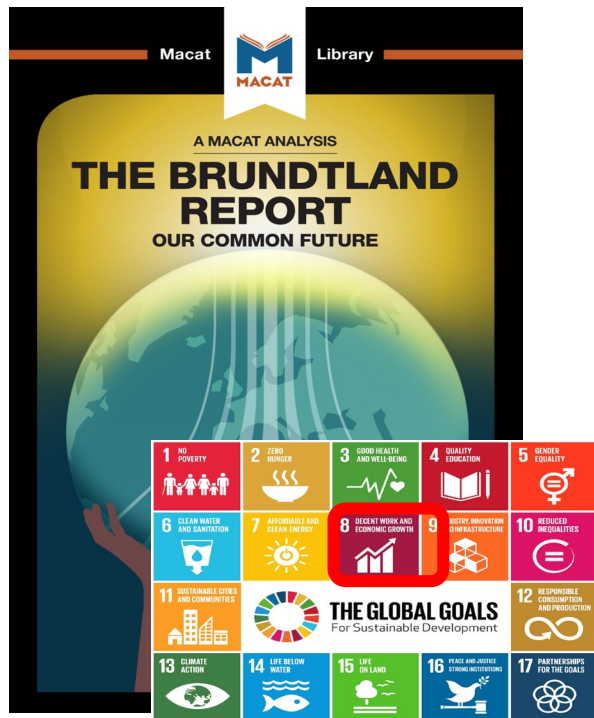

	Grønn økonomi	Naturvern	Forvalterskap	Nedvekst
Antatt krav for gjennomgripende endringer	Grønn vekst Innovasjon og teknologiutvikling Grønn næringsliv	Verne biomangfold (større og strengere bevart naturvernområder) Minimisere menneskeinngrep	Verne biokulturelle verdier Bruk av tradisjonell økologisk kunnskap Forsterke landrettigheter	Redusere forbruk Nedskalere industrielle teknologier Desentralisering av produksjon
Underleggende verdier og verdensbilder	Instrumentelle verdier Antroposentrisme Dualisme	Økosentrisme Naturens egenverdi Langsiktig tenkning (evolusjonær skala)	Biokulturelle verdier Kulturelle- og landrettigheter Forvalterskap av natur	Nøysomhet Egalitarisme Omsorg
Emblematiske politiske forslag	Grønne skiftet Teknologiutvikling Prislapp for økosystemtjenester Økonomiske insentiver	Stor utvidelse av naturområder 'Half Earth' (natur trenger halvparten av kloden) Rettigheter til ikke menneskelig arter	Urfolk som naturvoktere Bruk av tradisjonell økologisk kunnskap Mennesker integrert i naturvernområder	Avskaffe BNP Nedskalere økonomi innenfor naturens tålegrenser Lokal produksjon/forbruk Redusert arbeidstid

➤ 1970s: Limits to growth

1980-tallet: Økonomisk vekst gjenopprettet som "bærekraftig utvikling"

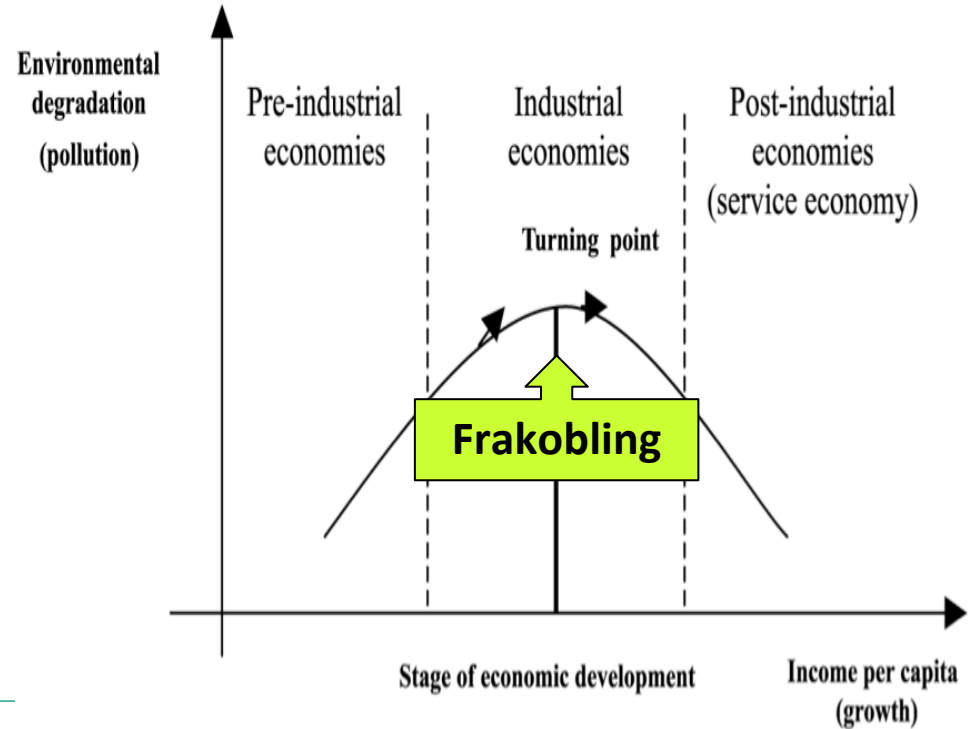

- The concept of sustainable development does imply limits - **not absolute limits but limitations imposed by the present state of technology** and social organization on environmental resources and by the ability of the biosphere to absorb the effects of human activities. But **technology and social organization can be both managed and improved to make way for a new era of economic growth.** (United Nations, 1987).
- ‘If large parts of the developing world are to avert economic, social, and environmental catastrophes, it is essential that global economic growth be revitalized. In practical terms, this means more rapid economic growth in both industrial and developing countries” (ibid, par. 72).
- “The international economy must speed up world growth” (ibid, par. 74).

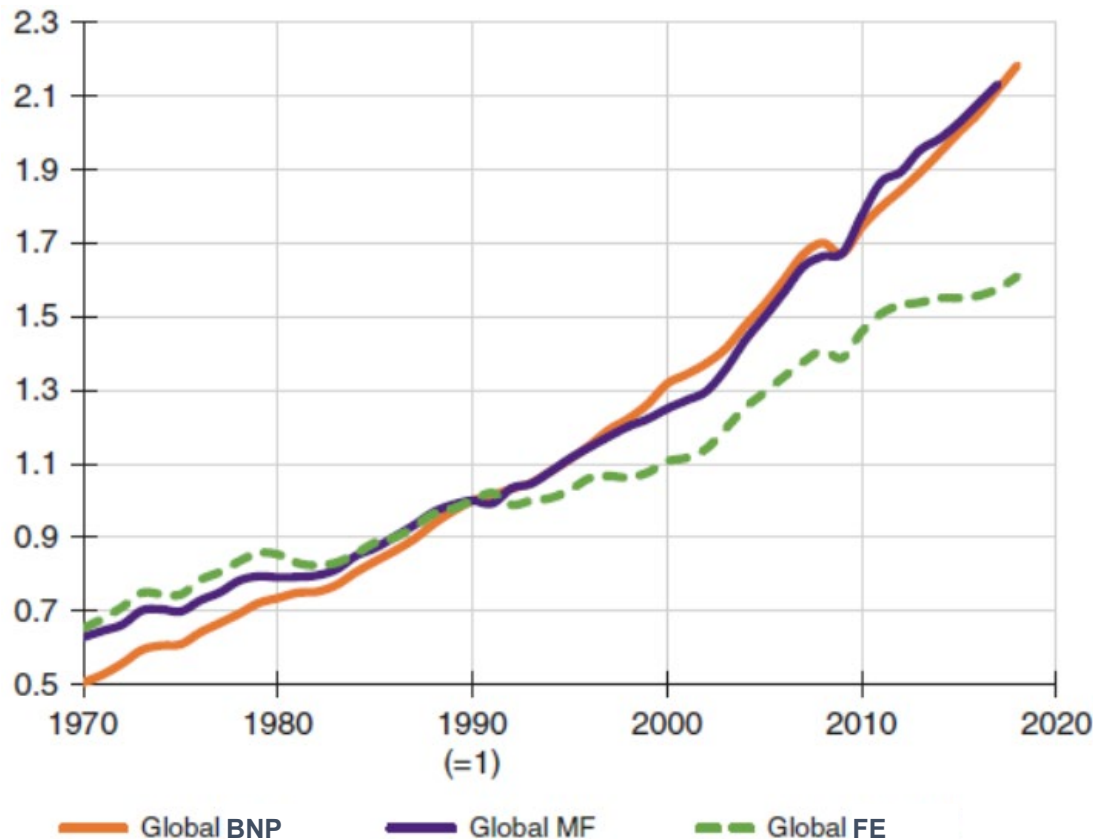
Er grønn vekst mulig?

Panayotou 1993

Ressursbruk og økonomisk vekst

Økonomisk vekst

- driver opp etterspørselen etter energi og materialer
- Driver opp karbonutslipp
- Økonomien verken 'dekarboniseres' eller 'dematerialiseres'

BNP:

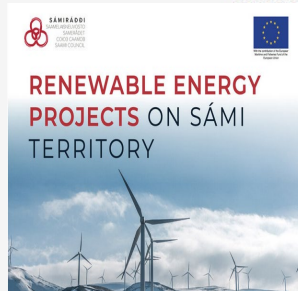
Bruttonasjonalprodukt

MF: Materielt fotavtrykk

FE: Fossil energi

- Vekst i bruk av energi or resurser skyver stadig 'utvinningsgrenser' til nye områder (villmark og urbefolkningsland)
- **Miljøkonflikter** verden rundt øker i takt med økonomisk vekst

Årets Holbergpris til katalanske Joan Martinez-Alier for forskning på miljøkonflikter

Vindkraftparken på Roan har fått sin plass i «The Environmental Justice Atlas». Årets mottaker av Holbergprisen har vært sentral i å opprette oversikten over verdens miljøkonflikter. Foto: Ole Martin Wold / NTB Foto: (NTB scanpix)

Browse maps

906 cases reported

- Nuclear
- Mineral Ores and Building Extractions
- Waste Management
- Biomass and Land Conflicts
- Fossil Fuels and Climate Justice
- Water Management
- Infrastructure and Built Environment
- Tourism Recreation
- Biodiversity Conservation
- Conflicts
- Industrial and Utilities Conflicts

Powered by **Leaflet**

Environmental Conflicts in Norway

Deep-sea mining of rare earth minerals in the Svalbard Archipelago, Norway

A proposal for deep-sea Arctic Ocean mining to extract metals needed for emerging green technologies encounter opposition and joint action by national and international environmental groups in Norway.

Øyfjellet Wind Farm, Norway

Øyfjellet Wind Farm disrupting Saami livelihood in Norway. The wind farm is a 400MW power generation facility.

Fosen Vind project for Storheia and Roan windfarms declared invalid by Supreme Court, Norway

One very important case for environmental justice and renewable energy. The Supreme Court rules that construction of two enormous windfarms infringes Sami's right to cultural reindeer practices, hence, invalid to operate these wind parks.

Roma were evicted twice from their settlement nearby Oslo, Norway

In July 2012, a 200-people group composed mainly of Roma settled in an abandoned quarry nearby Oslo, in Norway, since they had been evicted or expelled from other settling places.

Protest against heavy pollution from Russian nickel plant in Kirkenes, Norway

Civil society groups protest for three decades against the smelter in Nikel, only a few kilometres from Russia's border to Norway.

Oil drilling stopped, Lofoten islands, Norway

For many years there was a debate on whether to get oil from the biodiversity-rich Lofoten islands. By 2019 the question is settled, not least because of climate change.. A blow to Norway's oil industry.

Alta River Hydro Power Plant, Norway

A very violent conflict, the state of Norway against local Sami people and supporters. The dam was finally built. However, Norway was led to ratify Convention 169 of ILO.

Repparfjord/Nussir copper mining case, Norway

The company Nussir ASA plans a large copper mine in the inner part of the Repparfjord, a rich fishing fjord hosting Norwegian and Sámi fishers. The project also disrupts the livelihoods of the reindeer herding Sámi community.

The People versus Arctic Oil litigation, Norway

Norwegian youth and environmentalists sue the Norwegian government for granting licenses to drill for fossil fuels in the Arctic. They demand climate justice and their right to a healthy environment.

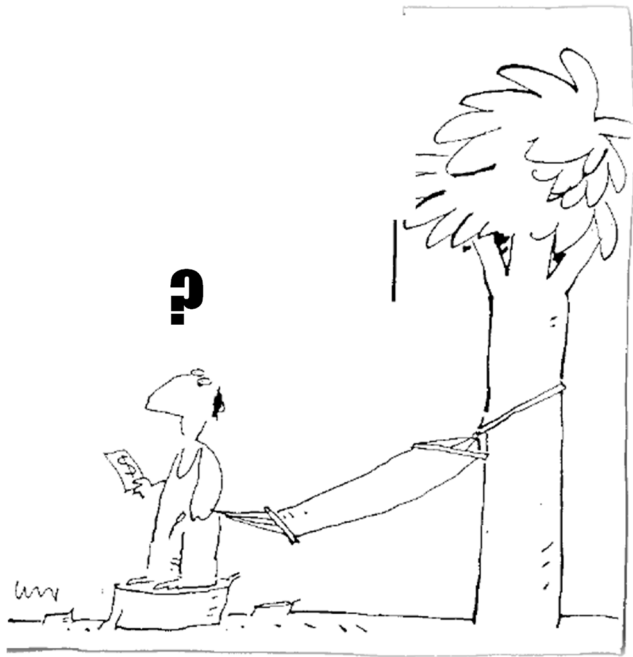
Miljøkonflikter handler om **verdikonflikter**

- Økonomiske verdier (vekst og arbeidsplasser)
- Kulturverdier (reindrift og samisk kulturutøvelse)
- Naturverdier (biologisk mangfold)
- Friluftslivverdier (naturopplevelse)
- 'Hellige' verdier (f.eks Rásttigáis fjell)

Visse verdier kan ikke sammenlignes (tilhører forskjellige skalar)

‘Hvis noe er hellig, kan du ikke kompensere med penger’ (Martinez-Alier 2023)

«I endenes rike har alt
**enten en pris eller en
verdighet.** Det som har
en pris kan **erstattes** av
noe annet som sin
tilsvarende; det som på
den annen side er hevet
over all pris og derfor
finnes ikke tilsvarende,
har en verdighet»

(Immanuel Kant, 1724-1804)

- «Kan økonomisk kompensasjon være en del av løsningen?»
- «Nei. Hva skal man gjøre med pengene når reinsdyr er borte? Man kan ikke bygge natur ut av penger»

(Ole, reindrifts same, 17. april 2023)

- «Hva om lokalsamfunnet fikk en stor økonomisk kompensasjon mot vindkraftutvikling?»
- «Det handler ikke om mengden penger. Natur og penger kan ikke sammenlignes)
(Ines (14), 18.4.2023)
- «Det fins mange måter å skape penger på, men vi kan ikke skape tapt natur. Natur er *uerstattelig*»
(Aila (15), 18.4.2023)

Takk!

Erik.gomez@nmbu.no